

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע דברים תשע"ט

יפה שתיקה לחכמים ולעיתים אף לנביאים!

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

בפסוק הפותח את ההפטרה וגם משמש ככותרת לכל ספר ישעיהו נאמר:

"תזון ישעיהו בן אמוץ אשר קנה על יהודה וירושלם בימי עזקהו יותם אָחִיו יְחִזְקִיָּהוּ מֶלְכִי יְהוּדָה".

הנבואה הראשונה של ישעיהו (ששת הפרקים הראשונים) נאמרה בזמן רעידת אדמה וצרעת עוזיהו - המאורעות הטראומטיים. הנבואה השנייה (מופיעה בפרק ז' של ספר ישעיהו) נאמרה בשנת ארבע לאחז (סדר עולם רבה פרק כב), בדיוק עשרים שנה מאוחר יותר.

מה קרה בינתיים? כדי לענות על כך, נעיין בביטוי נוסף המופיע בהפטרה. "נאמר אזי לי כי נדמיתי" (ישעיהו א' ה). הביטוי "נדמיתי" הינו ביטוי יחידאי ועל כן רבו פירושו.

יונתן תרגם: "וי לי ארי חבית ארי גבר חייב לאוכחא אנא" (אוי לי כי חטאתי שהרי אני איש חייב תוכחה) משמע, המתרגם סובר כי יש לפרש את הביטוי מלשון חובה=חטא. קצת קשה להסביר לשיטתו, מאיזה שורש לשוני בנויה המילה? צריך לומר שפירש כדרכו בקודש לפי ההקשר ואין זה תרגום מילולי. זו אולי הסיבה שרש"י איננו מביא את פירושו של התרגום כאן. רש"י פירש: "הריני מת שלא הייתי כדאי שאראה פני השכינה". רש"י מחזק את פירושו בשתי דוגמאות, מהעניין ומהלשון: א. ישעיהו חשש שנתחייב מיתה בגלל מה שראה, וזה כעין חששו של מנוח לאחר ראיית המלאך עולה בלהב המזבח: "מות נמות כי אלהים ראינו" (שופטים י"ג כב). ב. החיזוק הלשוני הוא מלשונו של צפניה (א' יא): "הייללו יִשְׁבִי הַמִּקְדָּשׁ כִּי נִדְמָה כָּל עַם כְּנָעַן נִכְרְתוּ כָּל נְטִילֵי כֶסֶף". ההקבלה בין "נדמה" ל"נכרת" היא ראייה לפירושו.

רד"ק צועד בעקבות רש"י מבחינת המשמעות, אבל מסביר שהביטוי מתפרש על פי תחילתו, נד"ם שמשמעותו ניכרת. וכפי שהוא מופיע בדברי הנביא הושע (ו טו): "פכה עֶשֶׂה לָכֶם בֵּית אֵל מִפְּנֵי רַעַת רַעְתְּכֶם בְּשֹׁחַר נְדָמָה נְדָמָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל". הדרשן בפסיקתא, לעומת זאת, מפרש שהביטוי "נדמיתי" יסודו בשורש דמ"ם. ישעיהו שתק ולא היה מסוגל לפתוח את פיו. על פי הפסיקתא ישעיהו הצטער על ששתק ולא הצטרף אל השרפים בקילוסם. וזה לשון המדרש (פסיקתא רבתי [איש שלום] פיסקא לג): "דברים שלא היה אפשר לראות ולחיות ראיתי ולא מת, ולא היה לי לשתף קילוסים עם קילוסן של מלאכי השרת! שאילולי שיתפתי קילוסים עם קילוסם שלהם הייתי חי וקיים לעולם כמותם, היאך היה לי שדממתי, אוי לי כי נדמיתי". לפי פירוש זה דברים אלה גרמו לכך שהנביא נכשל בהמשך דבריו כמבואר לקמן.

הפרוש "נדמיתי" מלשון שתיקה, אומץ גם בידי ר"י קרא, אביו של הרד"ק ור"א מבלגנצי, ופותח בפנינו אפשרות חדשה של הבנת הדברים. ייתכן וישעיהו אינו מסוגל לדבר במשך תקופה ארוכה, בעקבות התדהמה שאחזה בו, לאחר ראיית אותו מראה נשגב של "מעשה מרכבה". תופעה מעין זו אנו מוצאים גם בספר יחזקאל. מיד אחרי נבואת ההקדשה, הקב"ה מודיע ליחזקאל (ג כו): "ולשונך אֲדַבֵּק אֶל חַךְךָ וְנִאֲלַמְתָּ".

אין כמעט מנוס אלא אדם שישעיהו שתק בכל תקופה זו. שתיקה זו היא תוצאה ישירה של ראיית המראה הנשגב. אם דברינו נכונים, תוסבר עתה גם שתיקתו של עמוס מיד לאחר שגם הוא ראה את "מעשה מרכבה". עמוס מתחיל להתנבא "שְׁנַתִּים לְפָנַי הִרְעֵשׂ" (א' א). כמעט כל נבואתו סובבת סביב הרעש ותוצאותיו. הרעש בספר עמוס מתואר כמעט באותם ביטויים המופיעים בספר ישעיהו, וגם עמוס מכריז בפתח נבואתו האחרונה: "קִאֲתִי אֶת אֶד-נִי" (ט' א). מחזה זה חותם את ספרו ואולי גם את נבואתו, כתוצאה של שתיקה ודממה שבאו בעקבות התדהמה הרוחנית.

גם מיכיהו הכריז: "קִאֲתִי אֶת ד'" (מל"א כ"ב יט), וזו נבואתו האחרונה המופיעה במקרא. ייתכן וגם כאן אנו נפגשים באותה תופעה.

אם כך, נוכל לסכם כי לעתים שתיקתם של הנביאים היא תוצאה של רוממות המחזה הנבואי אותו קיבלו - יפה שתיקה לחכמים ולעתים גם לנביאים.

הבה נתפלל כי נוכל כולנו ללמוד ולהפנים כי "עַת לְחֹשׁוֹת וְעַת לְדַבֵּר" (קהלת ג' ז).
(הרחבה בנושא ניתן למצא בספרי צפנת ישעיהו, מעוזיה עד אחז).

<p>לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלביע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלביע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לעיין הרב אשר וסרטייל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י' באייר תשע"א</p>	<p>לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לעיין דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר</p>	<p>לעיין גבי אסתר שמש ע"ה נלביע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לעיין אברהם קליין ז"ל, נלביע בליג בעומר תשע"ט
לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד
לעיין מרים שטרן ע"ה, נלביע בה' באב תשע"ט

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

אחריות לתאונת דרכים

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / שבט תשע"ז / תיק 76071

דיינים: הרב עובדיה אחיטוב, הרב עדו רכניץ, הרב בניה קניאל

המקרה בקצרה:

תובע 2 הוא בעליו של רכב שנקנה על ידי אביו, תובע 1. אירעה תאונה בין רכבו של תובע 1 לבין רכבו של התובע. מוסכם שתובע 2 נסע בנתיב השמאלי (הנגדי) של הרחוב, לטענתו, בגלל גיפ שניסה לחנות והוא עקף אותו. התובע השתלב ברחוב בניסיעה לאחור מכביש עפר, והם פגעו זה בזה.

בשעת מעשה התובע הודה שהוא אשם, אך לאחר מכן טען שהוא גילה שהאחריות היא על הרכב הנוסע לאחור. התובע טוען שהתובע אשם משום שהוא נסע מהר, וגם בנתיב הנגדי. התובעים דורשים מהנתבע פיצוי בסך 3,900 ₪ עלות שמאי ונזק.

פסק הדין: הנתבע ישלם לתובע 1,250 ש"ח כפיצוי.

נימוקים בקצרה:

א. סקירה הלכתית של דיני תאונה

בגמרא (בבא קמא מח ע"א) נאמר שאם שני אנשים הולכים ב"רשות" או שניהם "שלא ברשות" - ו"הזיקו" זה לזה - שניהם חייבים, ומי שחייב יותר משלם את ההפרש לחברו. אם "הוזקו" זה בזה - שניהם פטורים. אם אחד ב"רשות" ואחד "שלא ברשות" - זה "שלא ברשות" חייב לשלם.

הראשונים נחלקו בפירוש הדברים - לדעת רש"י (ד"ה והזיק) - המונח "הזיק" פירושו במעשה, והמונח "הוזק" פירושו בצורה פסיבית, כלומר, שנתקלו בו.

לדעת הרמב"ם (חובל ומזיק ו, ג) "הזיק" פירושו בזדון או ברשלנות. לדעת רמ"ה המזיק במעשה חייב גם בשוגג, אלא שאם שניהם עושים מעשה בתאונה, הרי שניהם פטורים.

בשו"ע (ח"מ שעה, ז) נפסק בדומה ללשון הגמרא, אלא שלא ברור מלשונו כאילו שיטה מהראשונים הוא פסק.

ערוך השולחן (ח"מ שעה, טז) כתב שהשולחן ערוך הכריע כדעת הרמב"ם רק כאשר התאונה היתה ברשות המזיק, שם המזיק חייב כאשר התכוון להזיק. לעומת זאת, במקום שאין לשניהם רשות להלך או במקום שיש לשניהם רשות להלך המזיק חייב אפילו באונס, כשיטת רש"י. הגר"א כתב שהשו"ע פסק כרש"י, אולם, הוא עצמו הביא גם את דעת הרמ"ה (שם, ס"ק כא).

בגמרא ובפוסקים דיברו על תאונה בין אנשים, אך הרא"ש (שו"ת קא, ה) כבר כתב שאדם הרוכב על סוס דינו כאדם המזיק, וכן כתבו הפוסקים לגבי אדם הרוכב בעגלה (ערוך השולחן ח"מ שעה, כ).

במקרה הנדון כאן, לדעת ערוך השולחן, כיוון שהתאונה היתה במקום בו יש רשות לשני הצדדים להיות, שניהם חייבים, ומי שחייב יותר ישלם את ההפרש. לדעת הרמ"ה אותה הביא הגר"א, כיוון ששניהם היו בתנועה שניהם פטורים.

ב. התחשבות בדיני התעבורה בפסיקת ההלכה

אלא שבספר פתחי חושן (נזיקין א, הערה עא) כתב שבזמננו אדם שנוסע שלא לפי חוקי התנועה נחשב להולך שלא ברשות, וחייב לשלם במקרה של תאונה. בספר חשוקי חמד כתב (בבא קמא לא, א) שאם חוקי התנועה במדינה מטילים אחריות על נהג בניגוד להלכה יש לקבלם. וכך גם נפסק בפס"ד ארץ חמדה גזית 71004 סעיף י שנסיעה בניגוד לחוק היא בגדר "שלא ברשות".

לפי החוק (סעיף 45 לתקנות התעבורה) בניסיעה לאחור יש לנקוט באמצעים הדרושים כדי למנוע תאונה, וגם אדם שמבצע עקיפה צריך ללוודא שהדרך פנויה מספיק. כלומר, שתי הפעולות הן פעולות מותרות אלא שצריך לנהוג במשנה זהירות. במקרה שלפנינו שני הצדדים לא נהגו כפי שהחוק דורש, אמנם הנתבע גם עבר על סעיף 41 לפקודת התעבורה, הנוגעת למי שפונה פנייה. **לכן**

מסקנת בית הדין שהנתבע עבר על החוק יותר מאשר תובע 2.

ג. הכרעת בית הדין

לדעת הרוב הנתבע נהג שלא ברשות יותר מתובע 2, ולכן יש לתובע 2 עדיפות, אולם כיון שחלק מהנזק נגרם עקב הנסיעה של תובע 2, יש לפשר ביניהם ב-1,000 ₪.

דעת המיעוט: שני הצדדים נהגו בחוסר זהירות, ולכן שניהם נחשבים כשלא ברשות, ואין להבדיל בין מידת ה"שלא ברשות" של שניהם, בתוספות (בבא קמא מח ע"ב ד"ה שניהם) כתב שההבדל בין רשות ושלא ברשות הוא האם האדם היה צריך להעלות על הדעת שהוא אמור להזיק. לכן אין להבדיל ברמת השינוי של כל אחד מהם. כמו כן לדעת הסמ"ע אדם שנוהג שלא ברשות מוחל על נזקים שנגרמו לו, למרות זאת, לדעת החשוקי חמד יש לחייב מי שעבר על החוק, משום שהחוק נועד למנוע תאונות. למעשה, הנתבע חויב ב-1,000 ₪ כדעת הרוב, בתוספת חצי מעלות האגרה, סה"כ 1,250 ₪.

למעבר לפסק הדין

<p>לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
<p>לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי</p>			

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Caracas, Venezuela

קראקאס, ונצואלה
אלול תשנ"א

הפעלת חניון פרטי של בית כנסת בשבת

שאלה

כיצד מפעילים חניון פרטי של בית כנסת, כשבאים יהודים ברכבם בשבתות וחגים, ובלי חניון אינם מגיעים. הפיקוח והשמירה הם על ידי גוי.

תשובה

אסור לבנות חניון ששימושו יהיה אך ורק לצורך עשיית עבירות, כגון נסיעה ברכב בשבת, ר"ל¹. אם צריכים את החניון לתשמיש היתר (דהיינו במשך השבוע או לאלה שמשאירים שם את רכבם למשך כל השבת), מותר לבנותו מצד הדין, אף על פי שישתמשו בו גם לאיסור². אבל, אם לתשמיש היתר יספיק חניון קטן ורק בשביל תשמיש איסור צריכים לחניון יותר גדול, אסור לבנות מעבר לצורכי ההיתר.

באשר להפעלת חניון קיים, אם צריך לשומר בגלל הנכנסים והיוצאים בשבת או שבגללם צריך ליותר שומרים, לעבודה בשעות נוספות, אסור להעסיק אותו (אותם). וכן, אם שער החניון היה נעול בליל שבת, אסור לפותחו בשבת בבוקר בשביל הנכנסים בשבת.

כללו של דבר, כל פעולה או דיבור³ המיועדים לאפשר עשיית עבירה, אסורים הם ויתרה מזו, יש למחות באלה שמשתמשים בחניון בית הכנסת לחילול שבת בגלל חילול השם הגדול.

ולסוף יוער שכל מאמץ מטעם בית הכנסת או מצד מי שקשור אליו בכל צורה שהיא, למצוא הסדר עבור מתפללים שכל עיקר בואם לבית הכנסת כרוכה בחילול שבת, הוא עצמו חילול השם גדול. התפשרות עם פורקי עול מצוות בצורה כזאת עלולה להביא ח"ו להתדרדרות רמת בית הכנסת עד שיהיה קשה להבחין בינו לבין בית כנסת רפורמי, גם כאשר הכוונה היא למנוע מחלוקת או להביא אנשים נוספים לבית הכנסת.

¹ עיין ב"אגרות משה" (אורח חיים ח"א סי' צט).

² כן משמע ב"אגרות משה" שם וכן מעשים בכל יום.

³ פירוש המשניות לרמב"ם מסכת תרומות פ"ו משנה ג.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
רפאל יצחק בן חנה	ניר רפאל בן רחל ברכה	יהודה בן חיה אסתר
מאיר בן דינה ציפורה	יצחק אייזיק בן חיה אסתר	דוד חיים בן רסה Rassa
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה	יאיר מנחם בן יהודית חנה	יוסף בן רחל חילי
יוסף (יוסי) בן חנה	רפאל ישי בן צפורה פייגא	נתנאל בן שרה זהבה
שרה בת שולמית	רועי משה אלחנן בן גינה דבכה	יוסף בן סרח
אליעזר יוסף בן חנה ליבא	דוד חיים בן סרח	נעמי בת אסתר
יפה בת רחל יענטע	מאירה בת אסתר	רבקה רינה בת גרונה נתנה
נחמה צביה בת שושנה בריינא	ליליאן בת פורטונה	ברכה בת מרים רחל
חנה שרה בת שושנה הינדה יהודית	רוחמה רחל בת שושנה	איילת חן בת שולמית
	בתוך שאר חולי עם ישראל	